

Nova Strava

SOCIALNO POLITIČNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtkih. Naročnina: mesečno Din 4.—, četrletno Din 10.—, polletno Din 20.—, letoletno Din 40.—. Posamezna številka Din 1.—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon šte. 21-32. Rokopisi se ne vračajo. Poštočkovni račun šte. 17.177. Poštni predal šte. 74.

Poslali

bomo vsem tistim, ki so na zaostanku na naročnini točno obvestilo in vljudno prosimo vse naročnike, da nam zaostale zneske po priloženi položnici čimprej nakažejo.

Uprava

Socialne dolžnosti časa

Čuden mrz pretresa ves svet. V nemirnem pričakovanju so vsi narodi. Dnevno časopisje je polno vznemirljivih vesti, iz katerih vidimo in slutimo, da se človeštvo težko bori za svoj vsakdanji kruh, za novo obliko življenja človeške družbe, v kateri bi bilo več sreče in zadovoljstva. Vsepovsod divja alj grozi brezposelnost, denar izgublja na vrednosti, gospodarsko življenje zastaja, politični nemir veje po svetu, v katerem je skrito nekaj, česar se vsi boje. Od kar je bil podpisan svetovni mir, se govori in posvetuje samo o tem, kako ta mir ohraniti: znak, da mir sloni na trhljih nogah, katere se morajo vsak hip zrušiti. Vsi priznavajo, da je treba med narodi in državami več iskrenega sodelovanja, več medsebojnega spoznavanja in medsebojne pomoči; toda nihče noče prav slediti tem zdravim načelom. Vsakdo skuša, da stopi nekam v ozadje, misleč le, kako bi sebi najbolj koristil.

Vsemu temu pravimo gospodarsko-socialna in politična kriza. Z drugimi besedami: človeški rod je zabredel v nevarne pečine, iz katerih mora z vso previdnostjo priplezati, da ne trešči v prepad.

Zdravo normalno življenje je vrženo iz tira. Kakor se zdi, da je po vojni gospodarsko življenje postalo bolj demokratično in medsebojno sožitje socialno pravičnejše, je pa resnica vendar le drugačna. Materialno življenje je postalo znatno bolj nezanesljivo, obstoj širokih delovnih vrst je izpostavljen stalnim nevarnostim, tako da vsi mnogobrojni socialno-zaščitni zakoni nimajo pravega učinka. Najsolidnejše socialne pridobitve so v stalnih nevarnostih; saj vidimo, da niti socialno zavarovanje, katero tvori jedro ekonomske zaščite, ne more biti kos vedno težjim nalogam. Najpopolnejše kolektivne pogodbe postajajo čez noč brez vrednosti; dolgotrajno zavarovanje za slučaj starosti pride preko noči v nevarnost, da se razblini v nič. Primerjaj slučaj strojnih tovarov, ko so bili delavci odpuščenji in povsod drugje, kjer grozi delavstvu odpust, kar se dogaja celo na Jesenicah, zgubi s tem delavstvo vse pridobljene pravice.

Nastaja prepričanje, da dosedanje metode socialne zaščite še daleč niso popolne in zanesljive in zdaleka nimajo trajne vrednosti. To ima za posledico, da se v tem ogromnem boju za novo ureditev človeške družbe vedno globlje pogreza v prepad med onimi, kateri so ekonomsko dobro in zanesljivo zaščiteni in med onimi, kateri te zaščite nimajo. Pa tudi vedno širši je ta prepad. Črta med bogastvom in revščino je vedno jasnejša, srednji sloji in stanovi izginjajo na drugo stran prepada, kjer stojijo cni, ki so brez vsega. Eno pa postaja vedno jasnejše. Sreča sveta in mir med narodi slonita le na širokih vrstah delovnega ljudstva. Tem vrstam je treba dati zanesljivejšo existenco v okviru države in v okviru mednarodnega življenja. Vse prizadevanje mora dobiti svojo osnovno točko v stremle-

Pred dvajsetimi leti!

Pred dvajsetimi leti je klic po svobodi prišel v sleherno slovensko vas. Vzklilo je seme izkrvavelega naroda v deželah majske deklaracije. Pred vsem svetom smo v zadnjih dvajsetih letih dokazali, da znamo živeti sami za sebe, biti tvorci samobitnega in kovači svoje sreče in usode. Na vseh poljih smo orali ledino, v brazde smo vrgli kleno, zdravo zrno, ki je vrglo bogato žetev dvajsetih svobodnih let. Dali smo zgodovini dokaz, da znamo v svoji hiši gospodariti sami. Dvajset let življenja v narodni državi terja obračun o našem delu. — Sredi dela smo. Narodi živijo iz davnine v večnost. Svobodna država in narodna samostojnost sta nam prva in največja skrb in zgodovinska naloga. Vse naše misli in delo posvečamo tej nalogi. Polni vere gledamo oprti na lastno državo v svojo bodočnost...

Imamo kraljevino Jugoslavijo, imamo svobodo v častni nacionalni državi, vendar delo zedinjenja in osvobodjenja še ni končano. Danes, dvajset let, se ka-

žejo poskusi razbijanja tega, kar je bilo ustvarjeno iz notranje zavesti narodnega edinstva in iz stremjenja po ustvaritvi lastne nacionalne države. Danes, dvajset let po osvobojenju in zedinjenju, so med nami še vedno ljudje, ki se še doslej niso osvobodili svoje stare, suženjske miselnosti in smatrajo, da se da tudi v tašni nacionalni državi živeti in delati z istim sredstvi, kakršna so uporabljali kot podaniki tuje države. Se bo treba dela, in to ne malo!

Slava in večni spomin pa vsem žrtvam, ki leže širom sveta, v domači in tuji grudi, ter spe svoje večno spanje. Borili so se za nas, za našo boljšo bodočnost, mi pa v tej bodočnosti ostajamo njim večni dolžniki in ta dolg raste iz dneva v dan.

In tem žrtvam posvetimo vse svoje misli letos, ko bomo slavili dvajsetletnico naše svobode, po vzorcih teh žrtev uravnavaймо vse svoje življe in bitje in srečna bo Jugoslavija in v njej pa varni in srečni mi Slovenci.

Zmaga demokracije

—k V bratski češkoslovaški republiki so se vršile v nedeljo občinske volitve v 177 občinah, za katere je vladalo v zunanjem svetu izjemno veliko zanimanje. V težkem položaju, v katerem se nahaja bratska država zaradi agresivnosti in pretiranosti zahtev sudetskih Nemcev pod vodstvom Henleina, je pokazal češkoslovaški narod svojo disciplino in odločnost in vero v demokracijo s suvereno odločbo pri volilnem nastopu.

V Pragi je izšla kot najmočnejša stranka češkoslovaških narodnih socialistov, ki je dobila 26 mandatov, kar pomeni zmago dr. Petra Zenkla, primatorja mesta Prage, velikega sociologa in socialnega delavca ter ob enem velikega prijatelja Jugoslovancov.

V splošnem so napredovali češkoslovaški narodni socialisti kot nositelji demokracije ponekod celo za 25%, kar pomeni, da se je češkoslovaški narod zavedal resnosti časa, v katerem živi.

Sudetski Nemci so izšli sicer kot najmočnejša nemška stranka iz volil-

nega boja, vendar so volitve pokazale, da imajo tudi ostale stranke jako močno ukoreninjene svoje postojanke. Henlein je dobil 80 % nemških glasov proti 100 % pričakovanih.

Zanimivo je, da je doživela stranka patra Hlinke precejšen poraz.

Razgibana politična doba je dala tem volitvam širši politični pomen, kakor bi se v normalnih razmerah sicer pričakovalo. Češkoslovaška osnovna načela samouprave in proporcionalnega zastopstva, kot najdemokracijejsje osnove vladanja, dajejo garancijo, da bo bratski narod znal realizirati sistem narodne pravičnosti na zadovoljiv način, ne da bi trpela njegova suverenost.

Nas posebno veseli velik napredek češkoslovaških narodnih socialistov, saj spremljamo njih delo leta in leta z največjo pozornostjo. K volilnemu uspehu bratski stranki naše najiskrenejše čestitke!

Dokler vlada v bratskem češkoslovaškem narodu vera v demokracijo, se mu za lastno državno samostojnost in narodno suverenost ni treba bati. Pravica in poštenost sta na pohodu.

V samih nasprotjih

Živimo v dobi zastoja proizvodnje v vseh industrijskih panogah, razen vojne industrije. Prorokovali so sicer, da bo že okrog l. 1936. ali 1937. konec gospodarske krize in da se bomo tedaj gospodarsko zopet utrdili. V nekem

nju po oblažitvi socialne krize delovnega človeka, ker je ta koncem koncev številčno le močnejši in tvori jedro narodov in držav. Svetovna in državna politika mora dobiti značaj izrazite socialne politike in ne sme biti tipično gospodarska ali finančna politika, katera je primerno kalila vodo samo za manjšino onih, kateri so bogateli in se v krizah okoriščali. Socialna kriza je val, kateri nevarno ogroža blagostanje sveta in v njem vsakega posameznika. Vsakdanje izkušnje nas morajo utrdjvati v prepričanju, da so socialne dolžnosti naših dni vse druge, kakor so bile kdaj prej. Nosilec socialne misli ne sme več ostati delavec in nameščeneec; nosilec te misli mora postati javnost, ka-

procentu se je sicer pokazala prerokba za resnično, toda vprašati se moramo, s kakšnim rezultatom. Malo večji uvoz in izvoz, nekoliko oživljene nekatere industrije in to je vse in končni namen tega pojava je bilo, povečanje proizvod-

tera bo z enotno voljo prekrasila mišljenje. Le pogledimo na delavstvo Strojnih tovarov in livarn; ako bi bilo vse prebivalstvo prežeto socialne misli in bi imelo interes delavstva stalno v mislih, bi do te krize ne prišlo. Danes se jasno kaže, kako tesno so interesi delavstva povezani z interesi vseh drugih slojev, celo kapitalizma, kateri je nespodoben, da bi v krizah sam našel izhod. Toda na žalost pozna kapital samo eno sredstvo: ugasne ogenj v tovarniških pečeh. Mrz pa je tudi zanj nevaren. Javnost pa mora razumeti jedro problema: socialna misel mora postati skupna misel vseh. Skladno tej zavesti pa morajo slediti tudi dejanja.

Poverjeniki! Dokažite, da zadnja okrožnica ni bila pisana zastonj.

nje v vojni industriji. Vedno pa je takemu napredku za petami še večja kriza.

Na mednarodnem trgu je nastala velika konkurenca in z njo vred omejitve proizvodnje v tej in oni državi, beg kapitala iz ene gospodarske veje v drugo, iz ene države v drugo.

Na mednarodnem trgu pa je odmevalo dvostransko: s padcem cen surovinam na tem trgu in z dvigom cen na notranjem trgu. Odmev, ki ni za razumeti.

Cene na notranjih trgih so rastle tudi takrat, ko je bilo zanimanje na zunanjih tudi večje. Ta povišek se je utemeljeval češ: dražje kupujem, dražje moram prodati! Toda to je vse drugače. Kmetiskim proizvodom so bile cene za časa njih prodaje manjše od cen na mednarodnem trgu. Utemeljitev za to bi bila, če bi se bile delavske in nameščenske plače povišale, kar se ni zgodilo. Saj so to glavni konzumenti, ki pa so bili s tem povišanjem cen najbolj obremenjeni na račun dobičkov kapitalistov.

Na zunanjem trgu pa je položaj zopet drugačen: cene namreč padajo in so v teku leta raznim življenjskim potrebščinam padle za več kot 15%. Seveda bi morala zato pasti cena tudi pri nas, toda ker smo dosledni nasprotju, cene ne padajo, pač pa se dvigajo! In to radi poedinih političnih grupacij, katere so izločile druge, bilo to z odkrito intervencijo in razširjenjem teritorija, bilo z ekonomsko nadvlado. Pri nas, na naših trgih je ogromno blaga, ki bi se mogel izkoristiti.

Nahajamo se v položaju pred osmimi leti. Cene rastejo in na vso to nevarno zmedo moremo pričakovati le novo, še hujšo krizo in z njo uboštvo.

Nadmoč demokracije

Prinašamo pomembne, poučne in zanimive besede francoskega finančnega ministra, ker se v njih osvetljuje razmerje sil demokratičnih držav napram totalitarnim:

«Mnogo govorijo o napredku, ki ga kažejo totalitarne države v oboroževanju. Če se omejimo na zgolj vnanje okoliščine, potem bi bilo to resnično. Vprašanje pa je: za ceno kakšnih žrtev se dosega ti uspehi? Prebivalstvo totalitarnih držav mora radi tega gmotno in duševno silno veliko trpeti. Premotrimo samo mezde in delovni čas delavstva, ki je v Nemčiji zaposleno z narodno obrambo. Mirno lahko trdimo, da se v vojni industrijsko delo v totalitarnih državah soudeležijo vsi potom dejanske mobilizacije civilnega prebivalstva, ki je zaposleno v vojni industriji. Spominjali se še boste, kaj je svoječasno rekel neki nemški minister: čim manj masla, tem več topov. Vse Francoze pozivamo, da razmišljajo o tej besedi in pa o sistemu, ki tiči za to besedo. Prepričani smo, da nudi ohranitev osebne svobode ter političnega in gospodarskega sistema svobodnega dela v Franciji in pri vseh velikih anglosaških narodih nesporno nadmoč, seveda pod pogojem, da je prostovoljna disciplina vedno pripravljena, da stopi mesto izsiljene discipline v totalitarnih državah.»

Göbbels: «Mi ne potrebujemo objektivne znanosti... Znanost, umetnost in kultura se morajo podrediti zahtevam politike.» Uboga znanost, umetnost in kultura!

Razni dogodki

MALO PŠENICE.

Samo še okoli 8.000 do 10.000 vagonov znaša zaloga pšenice v naši državi. V zvezi s sedanjim položajem na pšeničnem trgu se bavijo odločujoča oblastva z načrtom, da se ukine uvozna carina na pšenico iz inozemstva, kar bi pritisnilo cene navzdol. Poznavaletci razmer pravijo, da bodo sedanje visoke cene pšenice 245 do 250 din za 100 kg le še malo časa, ker je tudi letos računati z znatnim pridelkom.

Državni dohodki

od neposrednih in posrednih davkov ter monopolov so se leta 1937. v primeri s prejšnjim letom povečali za 968 milijonov dinarjev, v zadnjih letih pa za 1314 milijonov din. Dohodki državnih podjetij pa so nasprotno prejšnjemu letu narasli za 504 milij., v zadnjih dveh letih pa za 609 milijonov dinarjev.

Načrt novele obrtnega zakona.

Zastopniki obrtnih zbornic in obrtnih odsekov skupnih zbornic so razpravljali te dni v Beogradu o načrtu novele obrtnega zakona. Konferenca je sklenila, da se posamezne določbe spremene v smislu predlogov, ki so jih zastopniki obrtnikov že leta 1934. stavili trgov. ministrstvu. Ti predlogi so bili sedaj še nekoliko izpopolnjeni na podlagi najnovejših izkušenj.

VELIKE UGODNOSTI ZA TOVARNE.

Ministrski svet je tvornici aluminija Beograd-Logovac dovolil tele ugodnosti: Oprostitev carine, skupnega davka na poslovni promet, luksuznega davka na državne ter samoupravne dajatve za vse stroje itd., katere tvornica uvozi do dne 9. maja 1839. za uvoz kompletne instalacije za kemični in metalurški laboratorij, za material za novo žično železnico, v kolikor se ne izdeluje v naši državi in končno za izvoz vseh predmetov na popravilo v inozemstvo. Tudi cement za zgradbo tovarniških naprav je prost drž. trošarine. Koncesionar lahko vse našete predmete uvažja brez kakršnihkoli omejitev, ki obstoje ali bi obstojale za uvoz teh predmetov iz dotične države.

IZ BEOGRADA POROČAJO.

Tu v Beogradu vlada med delavstvom zelo velika živahnost. Obetajo se jim namreč posebne «uniforme» od strani Jugorasa.

Ako bo uniformiran delavec dosegel to, kar želi, podpišemo vse z obema rokama v naprej.

Naporno telesno delo milijonov in milijonov služi le neznamni manjšini v blagor in udobnost. (Cankar.)

Karel Nový:

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

Redke luči so ju še trenutek spremljale, potem so se nehale in sredi polja jih je zajela tema. Nebo se je prepreglo z oblaki, da je bilo težko hoditi po razriti cesti.

«Kam me vlečeš, Jože?»

«Saj pravim, misli si, da greva proti Radkovu.»

Nekdo je šel pred njima in pel.

«Menda se ne bojiš, dušica moja?»

«No, malo že, je rekla.»

«Česa, dete?» je vprašal in zdelo se je, da težo kovčega že dobro čuti.

«Ali ne razumeš! Eh, ti. Sramovati bi se morala.»

Rekel je samo:

«Hitreje stopi, brž bomo tam.»

Toda Marija se je ustavila in začela gledati okoli sebe. Bilo jo je v resnici strah. Šla je za Jožetom kakor po sovražni zemlji. Zapazila je neurejeno vrsto hišic in zobčaste plotove vrtilčkov in dvorišč, ki so se izgubljali v nakopičeni temi nekje zadaj, kjer je kakor slabotna zvezda gorela luč.

Jože je obstal, brenil v vrata in se hitro znebil bremena. Imel ga je več kot dovolj. Hišica je bila prazna, doma ni bilo nikogar. Ključ je našel pod pragom, porinil kovčeg noter in ko je prižgal luč, je nestrno vprašal:

«Kako ti je vseh pri nas?»

Česar ni zapazil ves čas, odkar je tu prebival, je tisti mah začutila Magdalena:

«Kakšen duh je tu? Houbigan. Nekakšen puder in krema. Ali ni bilo nikogar tu?»

«Aha!» se mu je posvetilo, «bržkone je bila hči Ditrichovkina doma. Pravijo, da je nekje v baru za blagajničarko. Včasih pride k materi na obisk. Jaz

Naš kruh

—k V zadnji številki smo označili postopanje «Prizada» v primeru podražitve cen pšenice, ki je dosegla 100 % nad svetovno pariteto, kot čin, ki je graje vreden. Zahtevali smo intervencijo na našem tržišču z inozemsko pšenico, kar bi bilo spričo nenormalne cene pšenice izvedljivo.

Zato se je podražil kruh, ki je obrezuspešil konzumentsko moč našega malega človeka za celih 14 %.

Ministrski svet je spričo težke situacije na žitnem trgu naročil članom gospodarsko-finančnega odbora ministrstva, da predložijo predloge, kako urediti cene na žitnem trgu, zlasti glede dovolitve uvoza inozemske pšenice.

Upajmo, da bo ta ukrep zajezil neprimerno špekulacijo žitnih magnatov, zaradi katere je najbolj udarjen mali človek, državni in privatni uradnik, delavec itd.

Prehrana prebivalstva zahteva ceno, ki je v skladu z njegovo kupno močjo.

Dokler je ljudstvo ponižno, dokler veruje v prazne fraze, dokler nosi zastavo križem domovine in stavi slavoloke in mlaje ocilindrenim in otrakanim malikom — dotlej je ljudstvo narod, dotlej se imenuje naše dobro, zavedno ljudstvo. Komaj se zaveda svoje moči, in svoje pravice — tedaj je naenkrat zapeljano ljudstvo... (Cankar.)

Rasne teorije so ideološka zatočišča izkoriščevalcev, orodje v borbi proti demokraciji in sredstvo za utrditev oblasti.

Naši najmlajši

Razni učenjaki, vzgojitelji, sociologi, politiki, sploh ljudje, ki se bavijo s problemi naroda, posvečajo glavno skrb novi rasti mladine. Neusmiljeno in neplodno je, govoriti o usodi naroda, če nimamo pred očmi novih generacij. Vsak novorojenček bi moral kot nov člen v verigi narodne zajednice uživati od njene strani skrb, ki vodi v vsestransko našo moč.

Toda govoriti o skrbi za našo dečo, je človeka strah. Ako kdo le količkaj umeva pomen fizičnega zdravja mladine za narod in državo, kdo le deloma sluti naloge, ki se bodo zvalile na pleča novih generacij in se istočasno ozre po našem novem rodu, se mora zdrzniti. Kdor ne pozna dejanskih razmer in gleda s površnim očesom po mladih licih, bo trdil, da je to pretirano. Toda to je le bridka resnica, ki zaskrblja vsakega iskrenega domoljuba. In v dokaz za to nam more služiti struktura našega družbinega življenja, naša gospodarska slika, naše pocestne razmere.

Naše učiteljstvo in razni socialni uradi bi nam mogli povedati marsikaj, kar je drugim bolj prikrito in da je veliko število nezaposlenih ali deloma zaposlenih očetov z nizko mezdo, siromakov, bolnih itd., to je znano. In naj se potem od takega zahteva, da otroke zadostno prehrani, obleče, jim nudi primerno streho, vzgojo? Zato se množi število dece s prvo kaljo te ali one bolezni, ki je ne moremo zatreti. Tukaj ni in ne bo uspešnega sredstva, dokler bo pomanjkanje teh naravnih pogojev. Na

deželi je še huje! Tam je ono življenje, ki nam ga lepa priroda tako potaja, da sploh ne moremo verjeti v to porazno stanje. Pomanjkanje, beda, bolezni, telesno in duševno hiranje. In tako stanje vlada marsikje! Da pa bomo lažje razumeli in podkrepili te trditve, naj navedemo sledeče: v dravski banov, je vseh kmet-skih obratov 144.000. Na te pride poljedeljske zemlje 656.000 ha, gozdov 690.000 ha, povprečno na vsak obrat: poljedeljske zemlje 5,76 hektarja, gozda 4,75 ha. To bi seveda ne bilo tako slabo, da nam pa naslednja slika ne govori drugače: 19.600 obratov obsega le 1/2 ha zemlje, 14.600 obratov obsega 1/2—1 ha, 18.400 obratov 1—2 ha, 29.000 obratov obsega le 2—5 ha. Računamo pa lahko na 60.000 bajtarjev. Ako računamo obrat (kmetija, družina) le po 4 člane, je že 240.000 in je od teh najmanj 80.000 otrok. Kakšno je to stanje, si lahko predstavljate.

Kaj pa otroci delavca? Ta deca strada, je bosa in naga. So kraji, kjer ni dela, ali pa ga je zelo malo, kjer otroci ne poznajo zajtrka in ne obeda, še manj pa neobhodno potrebnega mleka! Mnogo je krajev, posebno na Štajerskem, kjer je tretjina brez mleka, in pijejo zato čaj s saharinom in mnogo je krajev, kjer se morajo otroci hraniti z jabolčnikom, krompirjem v oblici, često celo z vinom in žganjem. Strašno! Cela vrsta teh posledic ne bomo naštevati, saj so dnevni časopisi polni teh razmotrivanj.

Seveda ni v takih razmerah govora o kaki primerni obleki in obutvi. Njih obleka so umazane cunje za delavnik in praznik, za dan in noč, za lepo in slabo vreme. In ta ubogi rod, ki živi tako usodo, da mnogokrat niti ta obleka ni samo za enega, ampak si jo v družini medsebojno izposojajo od najmlajšega do največjega v družini. Pogledite samo malo tudi v njihove spalnice, kjer jih spi po 6 do 10 v enem prostoru. In to je naš rod, naša kri, naša bodočnost in ti so določeni za to zemljo. Mnogo je takih, ki so med nami le dotlej, dokler jim to veleva gospodarski račun. Ali ni uvelost in hiranje naše mlade rasti po večini prav radi njih!

Veliko je to važno socialno vprašanje in imeti ga moramo vedno pred očmi, ker se vije precejšen del naše nove zgodovine prav tukaj!

† Dr. Ivan Lah

—k Umrl je v starosti 57 let novinar in kulturni delavec, ki ima malo sovrstnikov.

Umrl je idealist v najlepših letih, ki je živel in se boril za uresničitev svojih idealov.

Svojevstvena lastnost njegove osebnosti sta bila čast in poštenje. Malo ima slovenski rod takih mož, ki bi s tako nesebično požrtvovalnostjo zasledovali cilj in uspeh svojih plemenitih idealov.

Narod nad vse mu je bila parola, za katero je pretrpel velika zapostavljanja v življenju, dobro verujoč v končno zmago. Dosegel je zmago svojih srčnih čustev narodnega osvobodjenja. Prezgodnja smrt mu je preprečila dočakati socialnega osvobodjenja.

Velike njegove zasluge za slovenski narod bo zgodovina beležila s častno oznako njegove plemenite in mirne osebnosti.

Izpolnjuje se izrek njegovega dela v prislovi: «Ne samo, kar veleva mu stan, je mož storiti dolžan.»

Storil je svojo dolžnost zato, ker je razjezdil konja in se posvetil splošnosti svojemu narodu. Čast njegovemu spominu!

Vredno da se zabeleži

«Trgovski list» je ugotovil, da bodo žitni špekulanti zaslužili z zvišanjem cen pšenice 70 milijonov dinarjev. Dalje pravi, da je naša država prava žitnica.

Zakaj bi mi plačevali kruh še enkrat dražje, če ga pa v inozemstvo prodajamo za polovico ceneje.

Gospodarski odbor ministrov bo to vprašanje rešil gotovo v škodo žitnim špekulantom.

«Ne poznaš Ditrichovke», je rekel; «vesela bo, da bo dobivala zopet denar za obe postelji. Tu ne gledajo na to, kdo živi s kom, tu ni tako natančno, kakor mogoče kje sredi Prage.»

Potrpežljivo je gledal v zid in čakal, kdaj se bo smel obrniti in prižgati luč. Takole si te reči ni predstavljaj! In posilil ga je smeh: «Ne uganjaj norčij, Magdalena!»

Še trenutek je trajalo, da se je pogreznila v blazine. Ugledal je njeno svetlo glavo in dolge rožnate rokave na pernici.

«Strašno sem utrujena, drugače bi se mogoče vendarle pobrala odtod. Takoj bom zaspala.»

Ali je resnica? Ali je to njegova žena? In da se ji ne sme približati?

Kretal se je čedalje tiše, pri tem pa trepetal, da bi se prav tedaj ne vrnila Ditrichovka in ne rogovilila.

Hišica je imela majhno kuhinjo in izbo, izbico, v kateri je bilo prostora ravno za železno posteljo in divan in za mizo med njima. Drugače je bilo komaj kam stopiti. Postelja Marije Magdalene je imela pisano pregrinjalo. Stala je pod oknom, s katerega je bilo videti na cesto in dalje v nasprotni breg, po katerem so se vzpenjale enodružinske hiše in vile z rdečimi strehami. Greden hriba je bil prazna goljava.

Nad gramoznico, nad kupom kamenja, se je z druge strani širila ravnina z visoko travo tja do tenišč in nogometnih igrišč, odkoder je bilo slišati nepretrgoma do večera mlade glasove igračev.

Tu nad gramozno jamo je Magdalena pričakovala Jožeta. Mimo so prišle ženske z rutami na glavah in mlada dvojica, ki si je razložila plašč po tleh in se brez zadrege ulegla blizu nje, se je objemala in poljubljala.

(Dalje prihodnjic.)

je še nisem videl.»

Končno je Magdalena sedla, delala pa se je kakor bi morala zopet vstati in oditi. Torbico je še vedno tiščala v rokah.

«Kaj neki si bo mislila tvoja gospodinja», je znova začela. «Nič ne taji, kajne, da ji nisi rekel, da sem tvoja žena!»

«Kakor bi ne vedela, da je tukaj v Pragi, vseeno, ali je kdo poročen ali ni!»

Ko se je ozrl vanjo, je videl, da je silno trudna. Venomer se je obračala, nemara ga niti ni poslušala. Ozirala se je na vse strani kakor človek, ki se znajde v neznanu deželi in pred neznanim ciljem.

«Kje je tvoja gospodinja?»

«Moja gospodinja, najina gospodinja. Razklada karte, odkriva preteklost in napoveduje prihodnost in ljudje ji zato plačujejo, od tega živi. Odloži, medtem ti posteljem. Si lačna? Takoj skočim v kantino. Da, tu imamo gostilno. Vse se dobi, od sladkarij do travok za čevlje. Se čudiš, kaj?»

Toda Magdalena je rekla:

«Jože, še je čas. Dobro premisli. Mogoče ti bo kdaj žal.»

«Prav,» je odgovoril, «hitro se spravi v posteljo, jaz bom spal na divanu. Če se ti bo ljubilo, lahko spiš celo dopoldne. Kaj bi hotela jesti? Ribe?»

«Jutri začnem iskati delo.»

Odprla je kovčeg, segla vanj in izvlekla nekaj rožnatega. Ko je razvila, se je pokazala nočna srajca.

«Ugasni.»

Jože se je začudil.

«Ugasni in si prinesi večerjo. Jaz nisem lačna.»

Trenutek je mencial, preden se je vdal. Hotel je oditi, toda Magdalena ga je poklicala:

«Nikamor ne hodi, kar obrni se. Da ne bom sama, če pride gospodinja!»

Zunanje politične vesti

—k. Češkoslovaška se nahaja v zunanjepolitičnih razmerah na najtežji preizkušnji.

Osamljena vodi svojo demokratično politiko v pravec, ki ustreza njenim političnim načelom. Henlein je s svojo avtonomistično politiko prejel direktive v Londonu in zdi se, da niso povsem v skladu z njegovimi samoupravnimi zahtevami. Trenutno se nahaja v Berchtesgadenu v posvetih s Hitlerjem. Napetost, ki je nastala zaradi Henleina, je povzročila, da se je vlada odločila, varovati svoja demokratična načela z najstrožjimi sredstvi. Mogoča je samo ena pot: direkten sporazum z narodnimi manjšinami na podlagi že izdelanega manjšinskega statuta, ki tvori temelj enotnosti in suverenosti češkoslovaške države. Do tu in nič dalje.

Nikakor ne gre, da bi Češkoslovaška žrtvovala svojo s potoki krvi pridobljeno državno samostojnost. To kri upoštevajo tudi Angleži in Francozi. Zato se ni bati, da bi prišlo do kakršnihkoli zunanjepolitičnih vojnih zapletljajev, na ljubo nemške manjšine, ki noče priznati demokratizma v lastni državi Češkoslovaške.

Dr. Hodža pravilno naglašja, da si Čehi in Slovaki ne bodo pustili razbiti lastne države.

Prihodnji teden se prično direktna pogajanja z narodnimi manjšinami Nemcev, Madžarov in Poljakov, ki bodo gotovo dovedla do zadovoljivega sporazuma, ker ni nikogar v Evropi, ki bi riskiral vojno za razčiščenje zamotanih političnih vprašanj. Vsekakor je res, in to je treba posebno poudariti, da vodi češkoslovaška vlada najdemokratičnejšo politiko v Evropi in da bo z njo tudi zmaga. Demokracija pa ne vodi v vojno.

Madžarska je dobila novo vlado pod predstvom Imredy Bela, ki je napovedala boj na levo in desno, da se zagotovi mir in sloga v državi. Vladati hoče baje na osnovi krščanskih načel, ker pripada tako zvanim pobornikom katoliškega gibanja. Da bi le imel srečo.

Sporazum med Francijo in Italijo je naletel skoro na nepremostljive težkoče samo zaradi španskega problema. Italija želi zmago generalissime Franca, Francija pa zmago republikancev. Dve zahtevi in želji, ki ne prideta v sklad, da bi se pogajanja nadaljevala.

Kdo bo popustil, ni znano, vsekakor pa je vprašanje umaknitve prostovoljcev prvi pogoj za uspešno nadaljevanje pogajanj.

Italijansko-angleški sporazum, o katerem se toliko piše, visi na rešitvi vprašanja umaknitve prostovoljcev iz Španije, ker žele takrat stopi v veljavo. Kako bo Italija s svojo agresivno politiko zadovoljila tem pogojem, je še odprto vprašanje. Zadnji Mussolinijev govor, poln bojevitosti in samozavesti, daje precej misliti.

Naj se razvijajo politični dogodki tako glede Češkoslovaške kakor glede položaja v Španiji kakor hočejo, eno je gotovo, da bo nadvladoval princip demokracije, ki je edini zmožen pripeljati evropske narode k sreči in blaginji.

Japonska ofenziva je imela srečo in je razdvojila kitajsko armado. Nikjer pa ni rečeno, da je zmaga Japoncem zagotovljena. Ako se pomisli, da bore Japonci svoj osvojevalni boj, daleč od svoje prave domovine proti Kitajski, ki vodi le obrambno vojno, potem je gotovo, da spričo neizčrpnega človeškega materijala Kitajske ne more nikdo prisoditi zmago in uspeh Japoncem. Kitajska, ki ima neizčrpane človeške rezerve in tehnično podporo Rusije, nas prav nič ne moti v domnevi, da bo historični gnoj v smislu Hitlerjeve oznake pripomogel k pravični zmagi. Rusija, kot slovanska država, bo odločila v prilog pravice in poštenja.

Vsi znaki zunanjepolitičnega položaja v Evropi kažejo, da se bo vodila v bodoče odločilna borba za demokracijo ali za diktaturo. Mi se ogrevamo za demokracijo iz enostavnega razloga, ker ona edina vodi k blaginji narodov v Evropi.

Drugega si pa ne želimo!

Kolektivna pogodba podpisana

Končno je podpisana nova kolektivna pogodba za stavbinsko delavstvo

Dolgo so se vlekle pogajanja in končno je prišlo celo do poravnalnega postopka, predno je prišlo do podpisa nove kolektivne pogodbe.

Danes stojimo pred dejstvom, da ima stavbinsko delavstvo novo kolektivno pogodbo, katera je bila podpisana 18. maja. Ta kolektivna pogodba velja le za bivšo Ljubljansko oblast.

V glavnem je ostalo besedilo stare kolektivne pogodbe, v kolikor se to ni izboljšalo.

Mezdnih razredov je pet, kot jih je bilo dosedaj. Urna mezda pa je sledeča: V I. razredu dobi zidar, tesar in izprašani strojniki po 3 letih izučitve 50% 5.75, 50% v II. razredu 5.75, v III. razredu 5.25, v IV. razredu 5 in v V. razredu 4.25 din. Zidarji, tesarji in izprašani strojniki do treh let po izučitvi pa dobijo v I. razredu 5.25, v II. razredu 5, v III. razredu 4.50, v IV. razredu 4 in v V. razredu 3.50 din. Delavska urna mezda pa je sledeča: v I. razredu 3.75, v II. razredu 3.50, v III. razredu 3.25, v IV. razredu 3, v V. razredu 2.75 din. Za mladoletne delavce v I. in II. razredu znašala urna mezda 3 din, v III. in IV. razredu 2.75 din in v V. razredu 2.50 din.

1. januarja 1839 pa se poviša urna mezda za zidarje, tesarje in izprašane strojnike z nad triletno prakso po izučitvi na 6 din; delavcem I. kategorije pa na 3.55 din.

Kolektivna pogodba pa je stopila v veljavo že pred podpisom in sicer 6. maja. Te mezde pa ne veljajo za javna dela, ki so bila sprejeta pred 6. majem.

Za vsa taka dela veljajo do konca leta še stare mezde.

Ostali kvalificirani delavci, ki so zaposleni pri stavbni stroki, to so risarji, minerji, kamnoseki, odrarji in železokrivci, pa morajo imeti višjo mezdo od one mezde, ki je najvišja v dotičnem razredu. Za to mezdo se bodo morali delavci sami sporazumeti z delodajalci.

V letu 1839. pa bo prišel Kranj s Stražiščem z ozirom na gradbena dela industrijskih naprav in Jesenice v isti mezdni razred, v katerem bo tedaj Maribor.

Za vsa javna dela, ki se izvršujejo v IV. in V. mezdnem razredu, se plačuje mezda po III. mezdnem razredu.

Za reševanje sporov pa se bo ustanovil poseben posredovalni urad pri Delavski zbornici, na katerega se bosta v spornih zadevah obračali obe stranki. Ta urad bo skušal urediti spor mirnim potom brez sodišča.

V tej kolektivni pogodbi pa je dana možnost za revizijo mezdne tarife, če bi se življenjske razmere bistveno spremenile. V tem primeru sta dolžna oba podpisnika, da se na zahtevo kateregakoli podpisnika sestane k razpravam v roku 14 dni za revizijo mezdne tarife. Če bi bila pogajanja brezuspešna, lahko vsaka stranka odpove kolektivno pogodbo v teku enega meseca.

To so glavna določila te nove kolektivne pogodbe, ki je zaenkrat obvezna le za bivšo Ljubljansko oblast, kajti poravnalni postopek za bivšo Mariborsko oblast se je končal negativno.

Poset Bolgarov na Jesenicah

Preteklo nedeljo je naše industrijsko mesto obiskalo bolgarsko pevsko društvo iz Plovdiva. Jesenice so pripravile bratskim bolgarskim pevcem izredno svečan sprejem pred spomenikom pokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja. Sprejemu so prisostvovali zastopniki oblasti, delavskih organizacij, šol, društev in veliko število občinstva. Izmenjane so bile iskrene in bratske pozdravne besede. Zvečer se je vršil v Sokolskem domu zelo dobro obiskan koncert. Zbor je dosegel s svojim izvajanjem popolen uspeh. Navdušenje hvaležne publike je bilo veliko. Na koncu pa se je ob pesmi «Hej Slovani» prelilo v pravo bratsko jugoslov.-bolgarsko manifestacijo. Po koncertu se je vršil banket na čast bratskim gostom.

Goste je ponovno pozdravil g. župan v imenu občine, zastopnik Sokolskega društva in podružnični tajnik v imenu NSZ. Vsem se je v navdušenih besedah zahvalil predsednik pevskega zbora. — Upajmo, da so odnesli bratje Bolgari iz našega delavskega mesta najlepši vtis.

Ob tej priliki: Gospodu dopisniku v lističu «Naš kovinar» svetujemo, da je bolje, če se ne zaletava v stvari, ki ga nič ne brigajo. Ako mu je bilo pri banketu v Sokolski dvorani neprijetno, bi bil lahko vstal in odšel, nihče bi ga ne pogrešal. Smatramo, da bi v današnjih resnih časih bila na mestu krepka, bodrilna in iskrena beseda, ne pa mlatenje že stokrat splesnele lokalne slame.

Iz naših delavskih krajev

Jesenice

Tovarišem(icam) delavcem je naša podružnica razposlala okrožnico, v kateri sporoča, da gotovi krogi razširjajo govornice, da bodo razpuščene strokovne organizacije. Razširjevalci takih vesti imajo samo namen, da škodujejo obstoječim strokovnim organizacijam na eni strani, v drugem pa, da bi delavstvo izgubilo pravo smisel za organizacijo. Tekom let so nas izučile izkušnje. Že posledica razcepljenosti in nesporazumevanja strokovnih organizacij med seboj v splošnem samo škoduje celokupnemu delavstvu. Tovariši, nivo delavske zavesti pada, pada pa zaradi tega, ker se ne udeležujete rednih članskih sestankov, zborovanj, predavanj itd. Sestanki in zborovanja morajo biti dobro obiskana, da se medsebojno temeljito spoznamo in gojimo zaupanje v skupnost.

V prostorih NSZ je bila otvorjena nova restavracija. Postrežba je dobra in solidna. Sprejemajo se tudi abonenti.

K napredku podružnice iz srca čestitamo!

Hrastnik

Po občnem zboru podružnice NSZ.

V nedeljo, dne 22. maja t. l., se je vršila širša seja podružnice NSZ v prostorih gostilne Roš. Predsednik podružnice tov. Čater je v daljšem govoru ori-

delavstvu in narodu, temveč tudi pravico malemu človeku do poštenega življenja. Mi prijateljsko in tovariško nudimo roko vsem, ki žele sodelovati in se boriti za delavske pravice, da se organizirajo v podružnici NSZ, ki je prava stanovska delavska organizacija in ki stremi samo za tem, da bi delavec dosegel pravice, ki mu pripadajo po božjih in človeških postavah. — Končno se je razvila še živahna debata, v katero so prav posebno posegli tovariši Gričar, Legvart, Kavzar in Šergan, vsi povdarjajoč, da se mora podružnica okrepiti tako, da bo za vzgled drugim organizacijam! Tovariši so sejo zapuščali vidno zadovoljni in s sklepom, da bo vsak storil svojo dolžnost.

Židje pri nas

Položaj Židov v Jugoslaviji ni povsod enak. To je odvisno od naseljevanja Židov v razne predele v različnih časih in od različnega položaja, ki ga kje zavzemajo. Zato je treba razločevati štiri področja: Vojvodino, Bosno, Srbijo ter Hrvatsko s Slavonijo. V Sloveniji in Dalmaciji Židov tako rekoč ni.

Židje v Vojvodini so bili pred vojno vzgajani v madžarskem duhu in so bili enakopravni drugim državljanom. Ko je po prevratu za neuspehim poskusom sovjetizacije Madžarske zavladala reakcija, so zvalili krivdo na proletarsko revolucijo na Žide, a huda gospodarska kriza je še povečala antisemitsko gonjo fevdalcev in reakcije. (Da je šla protizidovska propaganda v klasje, nam dokazujejo ravno zadnji dnevi, ko je bil izglasovan protizidovski zakon.) V Vojvodini se Židje le počasi asimilirajo. Nanje je padlo mnogo mržnje, ki je bila namenjena Madžarom. Ugoden gospodarski položaj Židov v Vojvodini zelo pospešuje antisemitsko propagando, ki jo širijo zadnji čas vojvodinski hitlerjanski Nemci. Vse to je vzrok, da so Židje v Vojvodini pod razmeroma najhujšim pritiskom antisemitizma pri nas.

Del Židov, ki žive v Bosni, se je priselil tja že v turških časih in je živel ves čas složno z ljudstvom. Ko je Avstro-Ogrska okupirala Bosno, se je priselilo mnogo nemških in madžarskih Židov, ki so tu služili kot nosilci kapitala in deloma tudi kot državni uradniki. Domačini so nastopali proti njim enako kakor proti okupatorjem sploh. Doseljeni Židje so stali na strani oblasti, dočim so bili prvotni Židje na strani nacionalnih borcev za osvoboditev. Pravi antisemitizem se je začel v Bosni šele v zadnjem času, ko so zaradi gospodarske krize klerikalni krogi posebeno v Sarajevu pričeli sistematično gonjo. Tu je mnogo Židov, ki pa so večinoma proletariat in siromašni obrtniki.

Najpovolnejši je položaj Židov v Srbiji. V severi Srbiji jih ima največ Beograd. Edino tukaj tudi uspeva protizidovska propaganda, ki jo vrši «Balkan». Ta ima tu isto funkcijo kot razne zagrebške «Senzacije» in «Hrvatska Straža». Židje so se v Srbiji prilično asimilirali. V južni Srbiji so Židje predvsem v Bitolju, kjer pa jih je kriza tako prizadela, da bi se radi izselili v Palestino. Odtod jih ne tira antisemitizem, temveč beda.

V Hrvatsko in Slavonijo so prišli Židje s prodorom kapitalizma iz Madžarske in Avstrije. Tu so se v nove razmere hitro vživeli. To, da je nemščina po večini razgovorni jezik Židov, je treba pripisovati trgovskim zvezam z Avstrijo pred vojno. Takrat so bili največ trpeli Židje, ki so jih kmetje najbolj mrzili. Odslej so živel večinoma v mestih, a največ v Zagrebu.

Židje zavzemajo pri nas gospodarsko zelo močne pozicije in zato je antisemitom posej olajšan, a to samo pri nekem delu malomeščanstva, ki je z Židi v konkurenčni borbi. Neki finančni krogi si prizadevajo, da ta antisemitizem razširijo, da bi potem sami prevzeli židovske postojanke. Pri kmetih danes antisemitizem ne uspeva, kajti zanje so najtežja tista bremena, ki jim jih nalagajo državne in samoupravne oblasti. Njihove pridelke jim Žid enak plača kot drugi. Delavci pa enako čutijo breme židovskih kot nežidovskih kapitalistov. Kakor nam pričajo razni delavski pokreti, se delavci tega popolnoma zavedajo.

Tudi važen problem

Med tem ko se na socialni pozornici neštete panoge delavstva borijo največkrat z ne malenkostnim truščem, poteka eni vrsti delavstva življenje mirno, skoro neslišno, zavito v skrivnostne tančice dolgih in temnih noči. Prve večerne zvezde jim oznanjajo pričetek dela, a jutranja zarja jih trudne vodi k počitku. In dočim druge delavce spremlja pri delu nasmejana sonce, so njihove spremljevalke trepetajoče in zaspane zvezde.

To so pekovski delavci v Beogradu, ki jih ob zgodnjih jutranjih urah srečavamo bledih in vdrtilih lic, z velikimi koši na ramah, o katerih življenju pa se le malo razmišlja in še manje zna.

Kljub temu, da je v vsej naši državi okoli 70.000 pekovskih delavcev, se je njim in njihovemu socialnemu položaju poklanjala le neznatna pažnja. Druge delavske mase so se zgrnile okoli svojih organizacij in zavzele energičen stav napram vsem kulturnim, socialnim in političnim dogodkom v narodu. Čeprav tudi njih položaj ni rožnat, vendar imajo izgleda za izboljšanje. Položaj pekovskih delavcev v Beogradu se pa ne razlikuje mnogo od onega, kot so ga imeli njihovi predniki pred petdesetimi leti. Kje naj iščemo temu pojavu vzroka. Veliko krivico bi jim vsekakor delali, če bi jim očitali nezavednost in pomanjkanje smisla za enoten nastop, kajti njihovo življenje je popolnoma drugačno od našega. Ko večina ljudi prijetno počiva, se njim pričinja najzvišnejša delavnost. Ko pa mi razvijamo in najbolj naprezamo svoje duševne in telesne sile, njih priroda vabi k potrebnemu počitku. Z organizacijami, v katerih bi imeli močno zaslombo, bi mogli doseči marsikakšno izboljšanje, a skoro nepremostljiva je težkoča v tem, da se — razen v večjih mestih — le redko nahaja v enem kraju za organizacijo potrebno število članov. Vsled tega so delavci sami brez pomoči in ostane le ena pot, in to bi bila, da socialno zakonodajstvo najenergičneje zaščiti nešteto takt na tako nesocialne in nečloveške načine izkoriščane pekovske delavce.

Naša socialna zakonodaja je napram pekovskemu delavstvu še posebno mačehovsko razpoložena. Redke in nezadostne odredbe ga prepustčajo na milost in nemilost delodajalcem, ki jim je pred očmi edino le dobiček. V preteklem letu so se vršile po vsej državi ankete o uredbi delovnega časa za delavce v pekarnah. In zanimivo je, da se

je večina pekovskih mojstrov in delodajalcev izrekla za prošlost v določevanju delovnega časa. Brez dvoma jim je v korist to nezaščitenost stanje, kajti tako imajo možnost delavcu delavni čas prikrojiti in podaljšati po svobodni volji, da šestokrat znaša dnevno delo 15 do 18 ur. One redke odredbe, ki obstajajo za njihove uslužbenca pa poleg vsega lahko še sijajno izigravajo, saj ni nikogar, ki bi jih kontroliral. Oblastem je zelo otežkočen natančen nadzor, ker se vsak uslužbenec boječe čuva vsake obtožbe, ki bi ga nedvomo pripravila ob delo. Organizacije pa postojajo le v neznatnem številu in še te so brez vsake moči. Najlepše se da izigravati uredba o zavarovanju delavcev, kjer jih je prijavljenih le neznatno število. Dnevnice tudi niso regulirane in nudijo hvalen način izsesavanja delavstva. Najbolj nesocialno pa je njihovo nočno delo, ki jim popolnoma onemogoča družabno življenje. Čas danes hiti z neverjetno naglico in posameznik je primoran, da se z njim izpopolnjuje, okorišča z njegovimi pridobitvami, sicer zaostane in propade. Ali, kako naj pekovski delavci v Beogradu hitijo vzporedno s časom, ko se vse kulturno dogajanje vrši v času, ki jim je odmerjen za delo. Kako izgleda pri njih možnost družinskega življenja, naj nam objasni dejstvo, da si med njimi ustvari družino le neznaten procent. A najvažnejše je, da nočno delo zelo kvarno vpliva na njihovo zdravje. Po statistikah je razvidno, da boleha — največkrat za pljučnimi boleznimi — okoli 40% pekovskih delavcev.

Kakšna mora biti potem higieničnost kruha, ki je najosnovnejše narodno hranivo, si moremo misliti. S tem se ne dela krivica samo pekovskemu delavstvu, ampak vsemu narodu.

Mnoge države so z zabrano nočnega dela v pekovskih delavnicah že mnogo izboljšale nezdavno stanje. Angleški zakon zabranjuje nočno delo od 6 ure popoldne do 4 jutraj. In zanimivo je, da se pri nobeni od teh držav ni opazil zastoj pekovskega gospodarstva, ampak celo nasprotno, nastopila je modernizacija in napredek.

Tudi v Beogradu bi se morali zavdati, da so pekovski delavci predvsem ljudje, člani naše države, ki se jim mora osigurati popoln ekonomski, kulturni in socialni razvoj.

Njim samim pa naznanjamo, da so jim vrata naše organizacije široko in gostoljubno odprta. R. K.

Lepi gesti

Tvornica za dušik v Rušah pri Mariboru je obvestila tamkajšnji odbor Jadranske straže, da pošlje letos na lastne stroške 10 otrok svojega delavstva na 14dnevno letovanje v Dom kralja Aleksandra I. v Bakar. Istočasno je sporočil Oblasnemu odboru JS tudi ravnatelj inž. Robert Mader, da pošlje na svoje stroške dva otroka v omenjeni dom.

Mariborski industrijec g. Marko Rosner je ob priliki svojega 50. rojstnega dne ustanovil za delavce objekta III. svoje tvornice poseben sklad, katerega obresti se bodo uporabljale po sporazumu med zastopniki delodajalca in delojemalcev v prid delavcem, ki so jugoslovanski državljani. G. M. Rosner je votiral v sklad znesek 100.000 din.

Posnemanja vredno!

Svetovna gospodarska konferenca

—k Anglija in Zedinjene države pripravljata gospodarsko konferenco, da se izenačijo cene med revnimi in bogatimi državami.

Geslo in program take konference se zrealita v naslednjih točkah:

1.) Mednarodni kreditni problem.
2.) Odprava omejitev v mednarodni trgovini.

3.) Odprava valutarnih predpisov v trgovini.

4.) Ureditev vprašanja surovin.
Upati je, da bo taka konferenca izpodnesla tla privatnim spekulantom, ki bo nazadnje pripomogla do zdravega in nešpekulativnega trgovanja z živili in surovinami.

Ako ima ta konferenca zgoraj označeni namen, je pričakovati zboljšanja na mednarodnem trgu.

Praktični nasveti

Rožene glavničke očistimo z mlačno vodo, ki smo ji primešali nekoliko salmiaka, glavničke iz celuloida z bencinom.

Jedila tudi brez ledu hitro shladimo, če jih postavimo v slano vodo.

Svež kruh se lažje reže, če nož dobro segrejemo.

Tudi ključavnice je treba negovati. Če jih v rednih presledkih dobro izpihamo in nabrizgamo z oljem, si prihranimo precej jeze in marsikak zlomljen ključ.

Pijača ostane mrzla, če ovijemo steklenico z debelo mokro cunjno in jo postavimo na prepih. Voda izhlapeva in tako ohladi pijačo.

Verjamete ali ne?

— da je največja skrivnost današnjih časov vprašanje bodočnosti,

— da je kameleon tako spremenljiv kakor človek,

— da je pesimist ideal današnjega veka,

— da so izjavili farani Šentpeterske fare v Ljubljani, da bi prav radi plačali davek za popravilo cerkve, če bi isto popravili ne pa pokvarili,

— da so olimpiade danes še edina svetna mednarodna prireditve poleg evharističnega kongresa,

— da je gori in dolj med vožnjo skakat na aeroplanih strogo prepovedano; kakor na ljubljanskih tramvajih,

— da je od bivše Emone ostala edino le še kavarna «Emona»,

— da bodo republikanci v Španiji opustili nadaljnje vojskovanje in se za stalno izselili iz Španije; kam, se še niso odločili,

— da se ljubljanske dame še vedno najraje poslužujejo «gemitlih» družbe,

— da ima Avstrijo Hitler, avstrijsko krono pa Oton Habsburški,

— da se zadnje čase v Sloveniji po trikrat na dan zberejo črni oblaki,

— da bi bilo dobro vpeljati kontrolo nad kino-predstavami, ki jih predvaja kino Kodeljevo v Ljubljani; kje so pa tedaj «Golem-arji»,

— da je Kreftova «Puntarija» tudi žrtev teh vnetih in visoko kulturnih čuvarjev našega javnega življenja,

— da se v naših kavarnah bolj čitajo in zahtevajo nemški časopisi,

— da so križanke v nemških časopisih in revijah rešene kar mogoče hitro, dočim ostanejo v dnevnikih naše zemlje nerešene, če se jih ne usmili kak jugoslovanski študent,

— da vsi dobri ljudje čakajo odrešilne besede, ki je od nikoder ni,

— da živimo v dobi, ko se posebno uresničujejo besede: «predno bo petelin prvokrat zapel, me boš trikrat izdal»,

— da smo radovedni, kam bodo s to ogromno innožino orožja, če pa se govori toliko o večnem miru,

— da bo kruh v Jugoslaviji ohranil isto ceno, samo po teži bo malo «lažji»,

— da se nam ob štirimilijardnem notranjem posojilu obetajo idealne ceste,

— da bo ljubljanski predstavnik nogometa S. K. Ljubljana kljub lepi ograji in lepemu igrišču moral zapustiti družbo «desetorice»,

— da bo izšel posebni zakon, ki bo ščitil prebivalstvo pred nadležnimi nabiratelji: za nove fare.

Za smeh in kratek čas

Zakonski pristan.

Pogovarjala sta se o zakonu: «Zakon», je dejal Mazi, «je kakor pristan, v katerem se srečata dve ladji.»

Pa zastoka Gornik: «Že res, toda jaz sem srečal vojno ladjo.»

Prihodnji mesec...

Učiteljica opozarja otroka: «Strašno je to, da ne znaš računati! Ali nimaš brata, s katerim bi lahko skupaj vadila?»

«Ne, toda prihodnji mesec ga bom dobil, mi je rekla mama.»

Objava.

V sporni zadevi nesporazuma in tozadavne objave v «Novi Pravi» štev. 16 z dne 21. aprila t. l. se je danes dosegel popola sporazum s prizadetima zaupnikoma Ivanom Oprešnikom in Jožetom Kuzjanom.

Zalivko, katero sva rabila proti nji, kot obrekovalca obžalujeva, ker s tem tudi nisva imela namena ju žaliti.

Pavel Cesar s. r. Rošer Rudolf s. r.
rudar v Črni. rudar v Črni.

1.500.— Din, potrebujete da zaslužite
2.000.— Dinarjev mesečno doma.

«ANOS» MARIBOR, Orožnova ul. 6.
Nalepite znamko.

Kulturni obzornik

Kriza našega gledališča

(Konec.)

Kar se tiče vrednosti ansambla, je opera mnogo ubožnejša od drame, in to iz preprostega razloga: dobre slovenske operne pevce nam prav kmalu izvabijo z boljše plačo v tujino, dramski igralci pa morajo že zaradi neznanja jezikov ostati večinoma doma. Razen tega je dobrih opernih pevcev manj kakor dobrih dramskih igralcev. Ker nimamo denarja, da bi jih bolje plačali, nam torej najboljši moči uhajajo. Če bi imeli denar, bi dajali igralcem stipendije, da se v tujini izpopolnijo. Pa ne samo igralcem, tudi režiserjem, inscenatorjem, koreografom, dirigentom itd. Podvojili in potrojili bi osebe, da ga ne bi preobremenjevali. Tako bi vsak rešil svojo nalogo najbolje. Ker nimamo denarja, mora biti čim več predstav. Zato so le redke resne študirane. Če bi imeli denar, bi lahko postavili na oder vsa najboljša dela. Ne bilo bi treba štediti z orkestrom, s statisti, solisti, z inscenacijo itd. Tako pa si mora pomagati uprava z operetami in drugimi manjvrednimi komadi, ker pač «nesejo». Državna podpora našemu gledališču se je v zadnjih desetih letih zmanjšala za polovico. Inkaso je vedno manjši, defomata tudi zato, ker je vstopnina dosti nižja kakor je bila pred gospodarsko krizo. Pri vsem tem je nujno, da naš teater drvi v propast. Odločujoči ljudje bi pač morali vedeti, da podpiranje umetnosti ni milodar, ampak da je umetnost lepota in resnica, ki pravilno gojena, bolje vzgaja kakor vsaka šola.

S tem smo že prešli na publiko. Ta je sicer sokriva krizi našega gledališča, a le posredno. Stalni obiskovalci gledališča so abonenti in dijaki. Med abonenti prevladuje uradništvo, ki presedi svoje ure v pisarni ali kjerkoli, ostali čas pa porabi zase. Deloma so zastopani tu svobodni poklici, oboji pa so publika, ki je najbolj nazadnjaška, rekli bi, ubita. Ta publika hodi v teater za zabavo. Nima umetniških potreb, katere ravno hoče gledališče zadovoljevati, ampak polni operete. Aplavz, priznanje izvajalca, se tej publikki ne zdi potreben, ker je plačala že vstopnino in ker jo je sploh težko navdušiti. Danes ta dan služi gledališče prav za prav le dijaštvu (srednješolska mladina pa sme le k dijaškim predstavam).

Kadar bo družba postavila v svoj program intelektualno vzgojo množice, ko to ne bodo več stroji, ampak svobodna, misleča bitja, takrat bo človeštvo napravilo ogromen korak naprej.

Pretežna večina naših gledaliških kritikov nima zadostne kvalifikacije. To velja predvsem za operno kritiko, ki zahteva mnogo več kakor samo glasbenega strokovnjaka, dostikrat pa niso niti to. Če bi imeli denar, bi jih poslali kam, da se doobra izobrazijo, pustili bi jih, da se ukvarjajo samo s kritiko, potem bi bilo njihovo delo plodonosno. Temeljita, stvarna, s konkretnimi primeri podprta kritika ne bo nikogar odbijala, tudi izvajalce ne, ker jih bo poučevala in ne žalila. Kritiki mora imeti čut poštenosti in čut odgovornosti, ker ima njegovo delo lahko velike posledice. In še nekaj mora imeti: stalen in tesen kontakt z delom v gledališču, z upravo in izvajalci, Ali imamo takega kritika?

Kadar se bodo mogli izobraževati tudi najrevnejši (in teh je velika večina), bomo odkrili talente, ki ne bodo samo pomnožili števila občinstva, igralcev in kritikov, ampak bodo tudi visoko dvignili to, kar ustvarja človeški duh.

Z drugimi besedami bi označili krizo okrog našega gledališča takole: S propadajočim obstoječim družbenim redom, t. j. s propadajočo meščansko družbo, propada tudi gledališče, ki je odvisno od nje.

Krog stalnih obiskovalcev gledališča je torej zelo majhen in kar je značilno, pripadajo mu oni sloji, ki si komaj pritrčajo denar za gledališče. Za najbogatejše in najrevnejše sloje pa gledališče ne pride v poštev, ker deloma ne čutijo potrebe, deloma pa nimajo denarja. Rusija je znala vzbuditi v ljudstvu zanimanje za gledališče in mu odpreti pogled v umetnost. V Nemčiji in Italiji je za najširše sloje ljudstva obisk nekaterih gledališč obvezen. Pri nas bi pričakovali, da bo vsaj vsa inteligenca videla v gledališču kulturno ustanovo. A niti med visokošolci, ki pomenijo najnaprednejši del naroda, ni zadostnega razumevanja. Posebno v zadnjem času je postala vplivna skupina akademikov, katerih nazori in smotri sodijo med najbolj nazadnjaške smeri srednjeveškega duha. To je skupina katoliških ekstremistov, ki si lastijo nadzorstvo nad našim kulturnim življenjem.